Fotografie: Kia Vereijken

CULTUURPROFIEL

HELMOND, STAD VAN HET DOEN

juni 2019

Gemeente Helmond

Inhoudsopgave

Inleiding 3

Aanleiding vernieuwing cultuurbeleid 4

Ontwikkelingen regionaal cultuurbeleid 5

Waarde van cultuur 6

Werkwijze 7

Uitgangspunten Cultuurprofiel 7

Cultuurprofiel 8

Vervolg 15

Agenda 15

Inleiding

In Helmond wordt hard gewerkt aan een toekomstbestendige stad. Een stad waar mensen graag willen wonen, werken en verblijven. Voor een aantrekkelijke stad zijn aansprekende culturele activiteiten en voorzieningen van grote betekenis.

Kunst en cultuur geven kleur aan de stad en zijn belangrijk voor ontspanning, ontmoeting en zelfontplooiing. Dit wordt ook benoemd in de geactualiseerde Strategische Agenda. Hierin wordt onderschreven dat cultuur bijdraagt aan het vestigingsklimaat, de aantrekkingskracht en de economische positie van een stad of regio.

Helmond heeft het karakter en imago van 'Stad van het doen'. Daarom streven wij ernaar dat iedereen actief aan kunst en cultuur kan deelnemen. De komende jaren zetten wij ons in voor een levendige stad met karakter, maar bovenal voor een jeugdige stad met lef! In dit Cultuurprofiel wordt op hoofdlijnen beschreven wat onze ambities zijn en welke aanpak en inzet daarvoor nodig is.

Aanleiding vernieuwing cultuurbeleid

Het Cultuurkompas uit 2013 is verouderd. Kort na de vaststelling van het Cultuurkompas is Helmond in BrabantStad-verband niet benoemd tot Culturele Hoofdstad 2018. Hierdoor zijn de bijbehorende ambities indertijd losgelaten. Daarop heeft de gemeente fors bezuinigd op cultuur. Vanwege nieuwe ontwikkelingen en kansen, zowel binnen de gemeente als in de regio, is het tijd om het cultuurbeleid te vernieuwen en om te streven naar een cultuuraanbod passend bij de stad die we willen zijn.

Met het Cultuurprofiel wordt de werkwijze van het Cultuurkompas voortgezet. Op hoofdlijnen worden doelstellingen, ontwikkelingen en kansen voor de komende jaren beschreven, met zowel voldoende richting als flexibiliteit in relatie tot (externe) factoren die van invloed zijn op het cultuurbeleid. Op deelonderwerpen is er ruimte om meer uitgewerkte beleidsnota's te ontwikkelen en ter besluitvorming voor te leggen. Het Cultuurprofiel is een dynamisch document en wordt regelmatig herijkt zodat het actueel blijft.

Ontwikkelingen regionaal cultuurbeleid

In 2017 adviseerde de Raad voor Cultuur het kabinet om de regionale kracht van cultuur steviger te verankeren in het landelijke cultuurbestel, door rekening te houden: "met de samenstelling en de behoefte van de bevolking, met de identiteit en verhalen uit de regio, en met het lokale klimaat voor de makers en kunstenaars."[1] Hierop heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap andere overheden uitgenodigd om stedelijke regioprofielen op te stellen in aanloop naar de kunstenplanperiode 2021-2024.

Op 1 november 2018 is het regioprofiel 'BrabantStad maakt het' aangeboden aan de minister van OCW. Hierin zijn ook de specifieke kenmerken van Helmond zoals theater Het Speelhuis en festival Urban Matterz expliciet benoemd. Met het regioprofiel als instrument werken we samen aan de versterking van cultuur in Brabant. In het regioprofiel zijn de gezamenlijke ambities verwoord in vier programmalijnen voor de periode 2021-2024.

De programmalijnen zijn gebaseerd op de pijlers voor ontwikkeling van de cultuursector:
- Talentontwikkeling: vergroten van kansen voor makers in iedere fase van de carrière
- Internationalisering: stimuleren van internationale uitwisseling
- Cultuureducatie en -participatie: bevorderen van cultuurdeelname en talentontwikkeling
- Publiekswerking: verbinden van het cultureel aanbod en het publiek

Naast de uitwerking van de programmalijnen zijn er ook twee instrumentele lijnen. De uitvoering hiervan vindt plaats in 2019-2020:
- Afstemming subsidie- en adviestrajecten: door de invoering van een integrale regeling wordt voor culturele instellingen die door meerdere overheden worden gefinancierd de administratieve last verlicht.
- Onderzoeksagenda Waarde van Cultuur: door de herhaling van de monitor uit 2018 wordt er gereflecteerd op de ontwikkeling van cultuur in Brabant, om op basis daarvan effectief cultuurbeleid te ontwikkelen (Kunstloc Brabant, PON, Telos, de Boekmanstichting).

[1] Raad voor Cultuur, Cultuur voor stad, land en regio (Den Haag: Raad voor Cultuur, 2017).

Waarde van cultuur

De afgelopen jaren is er veel gepubliceerd over meervoudige waarde van cultuur in relatie tot de legitimering van overheidssubsidies voor cultuur (o.a. Atlas voor Gemeenten, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid). Hieruit blijkt de behoefte om de mogelijkheden en de positie van cultuur te duiden in onze snel veranderende maatschappij. Voor het Cultuurprofiel is inspiratie ontleend vanuit drie invalshoeken op cultuur door Hans Mommaas; de intrinsieke, de sociale en de economische waarde van cultuur.[2]
Deze invalshoeken worden hierna nader benoemd:

Intrinsieke waarde
Cultuur heeft allereerst een intrinsieke waarde, dat is de waarde van kunst en cultuur op zich. Kunst en cultuur laten ons lachen, huilen, verrassen en zetten aan tot nadenken, herinneren en vooruitzien. Door middel van actieve cultuurdeelname en de beleving van cultuur worden culturele competenties (21st century skills) geleerd die een leven lang van positieve invloed zijn op de ontwikkeling en het welzijn van individuen en daarmee de samenleving als geheel. Dit zijn vaardigheden zoals creativiteit, nieuwsgierigheid, het vermogen om oplossingen te bedenken en ideeën over te brengen of te verbeelden.

Sociale waarde
De sociale waarde van cultuur wordt zichtbaar in de samenleving door betrokkenheid, verbinding, dynamiek, openheid en identiteitsvorming. Cultuur maakt hoe je de ander ziet, het versterkt de eigen identiteit en vergroot het respect voor die van anderen. Daarnaast draagt cultuurhistorisch besef bij aan begrip voor maatschappelijke vraagstukken en de eigen positie in de maatschappij. Ook heeft cultuur een belangrijke rol bij het bevorderen van participatie, het activeert mensen en brengt mensen samen. Cultuur is het fundament voor een veerkrachtige samenleving die haar deuren openstelt voor ontmoeting, begrip en samenwerking.

Economische waarde
De economische waarde van cultuur verwijst naar de betekenis van cultuur als bron van economische ontwikkeling. Dit vertaalt zich in het scheppen van werkgelegenheid en bestedingen aan cultuur als onderdeel van de vrijetijdseconomie. Daarnaast zijn creativiteit, zelfexpressie, culturele vernieuwing en ambachtelijk meesterschap belangrijke basisvoorwaarden voor kennis en innovatie. Een aantrekkelijk cultureel klimaat in een stad of regio draagt bij aan een sterk vestigingsklimaat, zowel om te wonen, te recreëren als te werken.

In het onderzoek 'De waarde van cultuur in cijfers' concludeert Gerard Marlet dat de maatschappelijke waarde van culturele sectoren hoger is dan de maatschappelijke kosten: "Cultuur voegt jaarlijks meer toe aan de welvaart dan de belastingbetaler erin stopt." Marlet stelt dat cultuur één van de belangrijkste factoren is die zorgt voor een positieve waardering van een stad, een gunstig vestigingsklimaat en daarmee een optimale omgeving voor (economische) ontwikkeling.

[2] Hans Mommaas, De waarde van cultuur (Tilburg: Telos, 2012).
[3] Gerard Marlet, De waarde van cultuur in cijfers (Utrecht: Atlas voor gemeenten, 2011).

Werkwijze

Op 21 februari 2019 is door middel van een openbaar toegankelijk Cultureel Café gesproken met inwoners, de gemeenteraad en het culturele en maatschappelijke veld van Helmond over de toekomst van cultuur in de stad. De inzichten die zijn opgehaald zijn meegenomen in dit Cultuurprofiel. Voorafgaande het Cultureel Café is de Adviesraad Cultuur Helmond bevraagd over actuele ontwikkelingen, kansen en uitdagingen in het culturele veld.

Uitgangspunten Cultuurprofiel

Het Cultuurprofiel is tot stand gekomen door zowel terug te blikken als vooruit te kijken. We werken als gemeente vanuit de volgende uitgangspunten:

- Communicatieve verbinder zijn tussen diverse partijen
- Samenhang en samenwerking bevorderen, zowel in de stad als in relatie tot de regio
- Duurzame koppelingen maken met andere beleidsdomeinen
- Meer ruimte voor kansen, experiment, vernieuwing en initiatief van onderaf
- Efficiënte besteding van middelen met meer ruimte voor flexibiliteit
- Cultureel ondernemerschap stimuleren
- Sturen op maatschappelijk effect en het bevorderen van inclusiviteit

Cultuurprofiel

Het Cultuurprofiel vertrekt vanuit het concept van de creatieve cyclus van Cor Wijn. De creatieve cyclus bestaat uit een keten van leren (cultuureducatie, amateurkunst), produceren (amateurkunst en professionele kunst), presenteren (podia, musea, festivals, galeries, bibliotheken) en interesseren (draagvlakvorming, marketing, sponsering). Cruciaal voor dit concept is dat de schakels met elkaar in verbinding staan en elkaar versterken. Andersom is het zo dat een zwakke schakel de kracht van de cyclus aantast. Met de creatieve cyclus als onze culturele basis, worden aan de hand van vijf belangrijke en kansrijke deelgebieden accenten gelegd voor de komende jaren. Dit is weergegeven in onderstaand schema en wordt hierna nader toegelicht:

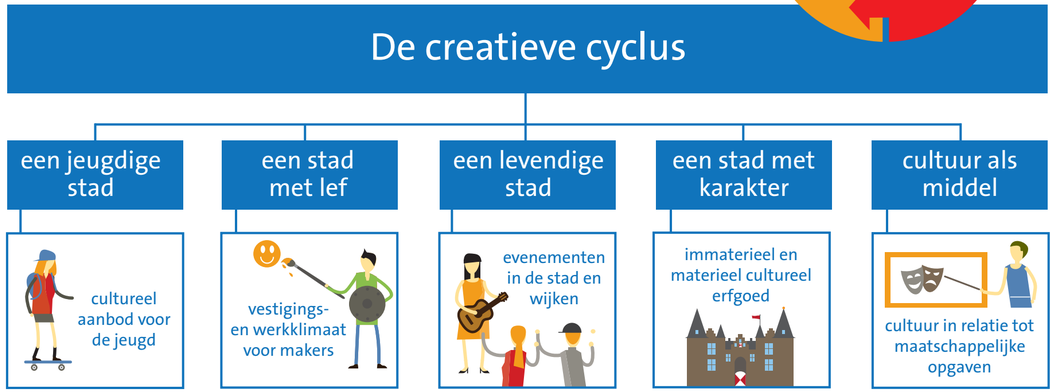

[4] Cor Wijn, De culturele stad (Nijmegen: VOC Uitgevers, 2014).

Creatieve cyclus

Onder de creatieve cyclus verstaan we het geheel aan culturele voorzieningen en activiteiten waarmee inwoners, jong en oud, kennis kunnen maken met en deelnemen aan kunst en cultuur. Het is van belang dat de creatieve cyclus goed functioneert en in de basis breed en toegankelijk is. Hierbij geldt dat hoe rijker en meer divers het aanbod is, hoe levendiger het culturele klimaat is.

- We maken een analyse van de creatieve cyclus waarin de kenmerken, omvang en reikwijdte van culturele voorzieningen en activiteiten wordt onderzocht. Hierdoor krijgen wij een scherper beeld van de kansen en knelpunten op lokaal, regionaal en landelijk niveau (Stadspeiling, Data-onderzoek Stedelijk Gebied Eindhoven, Monitor Waarde van Cultuur).
- We sturen aan op de doorontwikkeling van de culturele basisinstellingen (bibliotheek, kunstencentrum, museum, theater en podium) op het gebied van cultureel ondernemerschap, samenwerking en talentontwikkeling.
- We maken met een aantal culturele instellingen subsidieafspraken voor een periode van vier jaar. Hierbij bezien we opnieuw de kaders voor de Helmondse culturele basis in de creatieve cyclus.
- Er is een ontwikkeling gaande waarbij cultuureducatie meer dialoog en/of vraaggericht wordt georganiseerd dan aanbodgericht. We ontwikkelen daarom een toekomstvisie op cultuureducatie in de vrije tijd.
- Helmond kent van oudsher een grote belangstelling voor amateurkunst en we merken een toenemende belangstelling voor nieuwe amateurverenigingen en cultuurvormen. Binnen de subsidiesystematiek voor deze sector is het streven om meer creativiteit en flexibiliteit tot stand te brengen.
- Samen met partners binnen de Brainportregio, het Stedelijk Gebied Eindhoven en BrabantStad werken we aan profilering en versterking van ons cultureel aanbod.
- Helmond voert met BrabantStad en de Brainportregio een actieve lobby voor de gelden die het Rijk op het gebied van cultuur ter beschikking stelt. Daarbij zijn gelden voor cultureel erfgoed een specifiek doel.

Een jeugdige stad

Kinderen en jongeren zijn volop met cultuur bezig. Desondanks zien met name jongeren zichzelf niet als cultureel actief of zelfs maar cultureel geïnteresseerd. Al snel denken jongeren bij cultuur aan klassieke muziek, ballet of schilderijen, maar cultuur is veel breder. Wij vinden het belangrijk dat de Helmondse jeugd zich voldoende herkent in het aanbod en in staat wordt gesteld om cultuur te beleven en elkaar te ontmoeten.

- Voor de aanpak op de lange termijn brengen we de cultuurbeleving en behoeftes van de jeugd in kaart, samen met de jeugd en verschillende partners (onderwijs, cultuur, sport).
- We sturen op een aantrekkelijk cultureel aanbod en activiteiten voor de jeugd met ruimte voor nieuwe uitingsvormen, stromingen en experimenten.
- We stimuleren dat jongeren voldoende ruimte krijgen om zelf hun aanbod mede vorm te geven: voor en door jongeren!
- Urban is springlevend in Helmond. We onderzoeken daarom samen met verschillende partners de mogelijkheden voor een Urban Hotspot in de stad, waar urban art, music, dance en sports bij elkaar komen.

Een stad met lef

Creatieve en kunstzinnige activiteiten zijn van groot belang voor de ontwikkeling van een stad. Ze vormen een voedingsbodem voor tal van nieuwe ontwikkelingen en kruisbestuivingen, zowel op cultureel gebied alsook op sociaal, economisch en stadsmarketing gebied. Wij willen dat kunstenaars, ontwerpers en andere creatievelingen mogelijkheden
krijgen om zich te ontwikkelen.

- We zorgen voor een goed vestigingsklimaat voor kunstenaars, ontwerpers en creatievelingen.
- We bieden een podium voor jonge talenten, om ze te stimuleren, te ontwikkelen en te behouden.
- We gaan mogelijkheden onderzoeken voor goedkope ateliervoorzieningen/werkplaatsen en laagdrempelige expositie- en ontmoetingsplekken in de stad (vast of tijdelijk).
- We pakken onze rol waar het gaat om het koppelen van creatieve industrie aan de culturele sector en het bedrijfsleven. Dit om innovatie, duurzaamheid en cross-overs te stimuleren.

Een levendige stad

Evenementen zijn van grote betekenis voor een stad als Helmond. Ze zijn goed voor het leefklimaat, de saamhorigheid in de stad, maar ook voor de profilering en uitstraling van Helmond naar buiten toe. Daarbij zijn evenementen voor Helmond van belang als middel om doelgroepen naar onze stad te trekken én aan onze stad te binden.

- We sturen op meer beeldbepalende evenementen in Helmond en meer evenementen die aantrekkelijk zijn voor de jeugd.
- We stimuleren daarnaast kleinere wijkevenementen.
- We gaan uit van onze eigen kracht en stimuleren evenementen die passen bij onze identiteit, gekoppeld aan de stadsmarketingvisie.
- We zijn organisatoren zo goed mogelijk van dienst. Tegelijkertijd zijn we helder over randvoorwaarden en spelregels.

Een stad met karakter

Helmond is een stad met een kenmerkende eigen identiteit. Een stad met een ruim verleden tot in de prehistorie en Romeinse tijd, en van belang voor het middeleeuwse Hertogdom Brabant en Peelland. De laatste eeuw groot geworden door hard te werken, zichzelf onderscheidend door vooral te doen. Met het kanaal als levensader en de oude metaal- en textielindustrie als voormalig kloppend hart is vooral het jongste verleden zichtbaar in de stad. Ons cultureel erfgoed laat zien wie we zijn en waar we vandaan komen en daarnaast zetten we in alles vol in op de uitdagingen van de toekomst.

- We inventariseren en waarderen het cultureel erfgoed in de stad.
- We hebben aandacht voor duurzaamheid in relatie tot monumenten.
- We stimuleren (meer) aandacht voor erfgoededucatie (jongeren) en kennisdeling.
- We zorgen voor adequate huisvesting voor de Helmondse cultuurhistorische collecties die het verleden van Helmond uitdragen, waarmee goed beheer en toonbaarheid worden geborgd.
- We vinden het belangrijk om het cultureel erfgoed toekomstbestendig te maken met behoud van karakter en eigenheid.

Cultuur als middel

Cultuur heeft een intrinsieke, sociale en economische waarde. De waarde van cultuur kan versterkt worden wanneer verbinding wordt gemaakt met andere beleidsterreinen zoals onderwijs, zorg, welzijn, sport, economie en stedelijke vernieuwing op basis van gedeelde belangen, doelen en ambities. Daarnaast heeft cultuur een belangrijke rol bij het bevorderen van participatie, het activeert mensen en brengt mensen samen.

- Cultuur is van en voor iedereen. Wij vinden het belangrijk dat er passend cultuuraanbod is voor ouderen. Daarnaast stimuleren we dat cultuur ook toegankelijk is voor mensen voor wie het niet vanzelfsprekend is dat ze met cultuur in aanraking komen en/of voor mensen met minder draagkracht.

- We willen meer laagdrempelige culturele activiteiten in de wijken, die gericht zijn op verbinding en saamhorigheid in de wijk en/of bijdragen aan opgaven in het sociaal domein (meedoen, rondkomen en vooruitkomen).

- We sturen actief op culturele bewustwording in andere beleidsdomeinen en sectoren.

- We plaatsen cultuur volwaardig binnen de Stadsvisie en de Strategische Agenda en laten onze culturele agenda ook strak aansluiten op het onderscheidende profiel van de stad.

- Als makers van de toekomst draagt Helmond bij aan het bedenken van innovatieve oplossingen. Daarom stimuleren we de verbinding van cultuur met andere beleidsdomeinen en sectoren zoals Automotive, Food en de Slimme Maakindustrie.

Vervolg

De beleidsdoelstellingen zullen niet van de één op de andere dag behaald worden, niet alles kan tegelijk worden opgepakt. Het Cultuurprofiel is een richtinggevend toekomstdocument, waarmee accenten kunnen worden gelegd voor de komende jaren. We streven naar een cultuuraanbod passend bij de stad die we willen zijn, daarom geven wij prioriteit aan de volgende doelen:

- Verbreden en versterken van de culturele basisinfrastructuur

- Stimuleren van een aansprekend cultureel aanbod voor de jeugd

- De meervoudige waarde van cultuur benutten voor een hoogwaardig vestigingsklimaat

Agenda

Voor 2019 zijn de volgende doelen geprioriteerd:

- Erfgoedvisie ontwikkelen in relatie tot Omgevingswet 2021
- Herijken amateurkunstbeleid en herijken subsidiesystematiek amateurkunst
- Herijken evenementenbeleid en herijken subsidiesystematiek evenementen
- Evaluatie Makersregeling 2018-2019
- Collectiewaardering Helmond in samenwerking met Erfgoed Brabant
- Broedplaatsenbeleid ontwikkelen
- Ontwikkelingen rondom de lokale omroep
- Onderzoeken van een Urban Hotspot locatie

Voor 2020 zijn de volgende doelen geprioriteerd:

- Resultaten locatieonderzoek Urban Hotspot voorleggen ter besluitvorming
- Analyse maken van de creatieve cyclus en de culturele basisinfrastructuur vaststellen
- Onderzoeken van de cultuurbeleving en behoeftes van de jeugd

Een eventuele verdere prioritering en aanvulling dient in de commissie en de raad te worden besproken.

Gemeente Helmond